

ВИСНОВОК

**рецензента, доктора педагогічних наук, професора О.О. Лаврентьєвої
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертаційної роботи Бабкіна Владислава Володимировича
«Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх
бакалаврів комп'ютерних наук засобами проєктних методів навчання»,
що представлена на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 015 – професійна освіта**

Розвиток технології Індустрія 4.0 зумовлює трансформаційні процеси в усіх галузях виробництва та сфери послуг сучасного суспільства. Серед дійових осіб, агентів цих змін провідне місце посідають фахівці в галузі комп'ютерних наук, які діють в умовах постійного оновлення інформаційних технологій, модернізації програмного забезпечення інформаційних систем та комп'ютерної техніки. Це, зі свого боку, порушує проблему змісту й структури їх професійних компетентностей, виокремлення з-поміж них як стрижневої інформаційно-аналітичної компетентності. Як цілком слушно зазначає автор рецензованого дослідження, така компетентність відображає готовність і здатність фахівця застосовувати інформаційно-аналітичні знання, вміння, навички в процесі роботи з інформацією різних видів і форм подання, а також здатність оцінювати, зберігати, аналізувати інформацію з метою отримання якісно нового знання задля прийняття відповідальних рішень, у тому числі в умовах невизначеності. З огляду на це відмічаємо актуальність пропонованого В.В. Бабкіним дослідження та наголошуємо на його востребуваності для галузі теорії та методики професійної освіти як в контексті професійного становлення майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук, так і фахівців інших спеціальностей, підготовлених для реалізації потреб інформаційного суспільства.

Дисертація відповідає головним напрямам досліджень науково-дослідної лабораторії інноваційних методів навчання та кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи ВНЗ «Університет імені Альфреда

Нобеля», проведених у межах комплексних наукових тем: «Модернізація професійно-педагогічної освіти в Україні в умовах інтеграції до світового освітнього простору» (державний реєстраційний номер 0112U002287) і «Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0717U004331). Тему затверджено Вченою радою Університету імені Альфреда Нобеля (протокол № 4 від 29.05.2018 р.).

Актуальність теми підтверджують усебічно проаналізовані автором провідні нормативні документи, що регулюють процес професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі комп'ютерних наук у закладах вищої освіти, а також акмеологічний, гуманістичний, компетентнісний, інформаційно-технологічний вектори розвитку професійної освіти України, виокремлені суперечності, що гальмують процес формування інформаційно-аналітичної компетентності, а також акти впровадження результатів дослідження в закладах вищої освіти, в яких відбувається підготовки за цією та суміжними спеціальностями.

Відзнакою дисертації В. В. Бабкіна є здійснення послідовного, доказового, переконливого й аргументованого обґрунтування теоретичних засад формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук засобами проєктних методів навчання, розроблення та експериментальна перевірка педагогічних умов формування зазначеного феномена та механізму їх запровадження в реальний процес професійної підготовки бакалаврів комп'ютерних наук шляхом створення повноцінного, дієвого й сучасного інформаційно насиченого навчально-методичного забезпечення організації їх проєктної діяльності.

Звертає на себе увагу застосовані методи наукового пошуку, серед яких аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, порівняння, контент-аналіз, проєктування та моделювання, емпіричні й обсерваційні методи, педагогічний експеримент; уміле застосування методів якісного, кількісного й статистичного

аналізу, що корегують один одного та дозволяють зробити суттєві висновки та узагальнення й досягти поставлених цілей.

Загалом, структура та зміст дисертації є виваженими й ґрунтовними, відбивають логіку наукового пошуку; анотація до роботи вдало презентує дисертаційну працю; методологічний апарат дослідження в повній мірі характеризує здійснену роботу. Результатам і висновкам дисертації притаманні лаконічність, змістовність, наукова новизна, теоретична й практична значущість як з огляду на подальший розвиток теорії і методики професійної освіти, так і в контексті професійної підготовки майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук. Відмічаємо також широку географію та достатню апробацію та впровадження результатів дисертаційного дослідження; прийнятну кількість публікацій автора (16 наукових праць, з яких 13 – одноосібні, 1 – індексована в наукометричній базі Scopus), що відображають структурні підрозділи дисертації. Про наукову активність дисертанта свідчить також участь у 14 науково-практичних конференціях різного рівня. Дисертація має прийнятний обсяг, солідний список використаних першоджерел (314 найменувань, серед яких 14 іноземними мовами), змістовні додатки, що вказує на наукову зрілість автора.

Характерною рисою рецензованої дисертації є системний та комплексно-інтегративний підхід до вирішення поставлених завдань. Передусім відмітимо чітку структурованість дослідження щодо виявлення й усебічного вивчення теоретичних засад формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук засобами проектних методів навчання, поданих у першому розділі дисертації. Автором, з огляду на напрям наукових пошуків, виокремлені три інформаційні блоки – це нормативно-правова база, документальні, теоретичні й емпіричні дослідження щодо формування інформаційно-аналітичної компетентності студентів ЗВО; теорії й практики професійного становлення бакалаврів комп'ютерних наук та сутності й особливості проектних методів навчання як тренду сучасного освітнього процесу

й провідної професійної діяльності фахівців ІТ-галузі. Це, урешті-решт, вможливило формулювання авторської дефініції досліджуваного феномену, визначення сутності, змісту й по-компонентної структури інформаційно-аналітичної компетентності як професійно й особистісно важливої якості бакалавра комп'ютерних наук; з'ясування специфіки їх професійної підготовки й резервів у формування досліджуваного феномену. Окрім цього, Бабкіним В.В. встановлено, що незважаючи на свою довгу історію, проєктні методи навчання та проєктна діяльність загалом є інноваційними інструментами сучасної освіти й професійної діяльності, які об'єднують теорію та її практичне застосування задля вирішення суб'єктом життєвих і професійних завдань. Дослідження різних видів, форм, функцій, етапів реалізації методу проєктів дозволило авторові з'ясувати його сутність та виокремити головні переваги (підвищення соціальної активності студентських груп, відкритий освітній простір, в якому студенти рухаються у власному темпі, потреба в самонавчанні та самовдосконаленні, підвищення рівня зацікавленості студентів конкретним предметом, удосконалення умінь студентів щодо орієнтації в інформаційному просторі, потреба виходу з вузької спеціалізації та інтегрування знань з різних навчальних дисциплін), що дозволяють вважати проєктне навчання трендом освітнього процесу та стрижневою технологією формування інформаційно-аналітичної компетентності студентів. Викликає значний інтерес здійснена тут та в подальших підрозділах дисертації класифікація методів проєктного навчання (за видом діяльності, за предметними напрямками, за кількістю учасників, за терміном виконання) та опис специфічних для підготовки бакалаврів комп'ютерних наук таких проєктних методів як хакатон, креативні проєкти із застосуванням SMART-технологій тощо. Розділ 1 логічно завершується дослідженням реального стану проблеми в практиці професійної підготовки фахівців зазначеної галузі, що передбачало презентацію змісту констатувального експерименту, методологічно правильне визначення й опис критеріїв, показників та ознак рівнів сформованості інформаційно-аналітичної компетентності

студентів, вдумливий та ґрунтовний аналіз й виокремлення суперечностей, труднощів і проблем у досліджуваній науковій площині.

Отримані наукові результати підводять до необхідності визначення й обґрунтування педагогічних умов формування інформаційно-аналітичної компетентності студентів та побудови структурно-функціональної моделі їх запровадження до системи підготовки бакалаврів комп'ютерних наук із використанням проєктних методів навчання, розкритих у Розділі 2 дисертації.

На окрему увагу заслуговує авторський підхід до визначення переліку педагогічних умов, який заснований на результатах аналізу стану проблеми та послуговується методом експертного оцінювання. Відзначимо також наукову коректність автора, яким наочно презентовано визначення й подання концептуальних положень дослідження, інтерпретовано погляди різних дослідників на сутність категорії «умови» (рис. 2.1), візуалізовано розуміння умови як сукупності причин (рис. 2.2), викладено стратегію емпіричного дослідження (рис. 2.3).

Принагідно слід акцентувати на всебічності, достатності й всеохопленості переліку педагогічних умов, а також у встановленні їх відповідності до компонентів інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук (рис. 2.8). На схвальну оцінку заслуговує опис моделювання процесу запровадження педагогічних умов формування зазначеного феномену. Представлена на рис. 2.5 структурно-функціональна модель є самодостатньою і такою, що створює вичерпне уявлення щодо авторської концепції та шляхів формування інформаційно-аналітичної компетентності засобами методів проєктного навчання. Віддаємо належне проведеному зі знанням справи формувальному експерименту, та авторському внеску в якісне оновлення дисциплін підготовки бакалаврів комп'ютерних наук згідно з напрямом дослідження. Це, зокрема, доповнення змісту навчальних дисциплін («Вступ до фаху», «Іноземна мова», «Інформатика», «Основи програмування», «Мережеві

технології та безпека (кібербезпека)», «Основи психології та педагогіки», «Соціологія»); авторська дисципліна за вибором «Інформаційно-аналітичні системи та технології», урізноманітнення форм навчання, аудиторної і позааудиторної роботи й науково-дослідницької діяльності студентів із застосування проєктних методів, створення концепції університетського студентського центру «Інфо-аналітика», розроблення структури специфічних для цього напрямку підготовки проєктних методів навчання (хакатон, віртуальний музей та інші креативні проєкти із застосуванням СМАРТ-технологій), методичні керівництва з організації проєктної діяльності студентів і багато чого іншого.

До суттєвих переваг дослідження Бабкіна В.В. належить організації експериментальної роботи, детальний опис запровадження визначених педагогічних умов та розроблених на цій підставі методів, форм і технологій, що можуть стати в нагоді викладачам і студентам ЗВО. Автором виважено відібрано та обґрунтовано комплекс методів діагностики, що вможливило перевірку та усебічний моніторинг сформованості інформаційно-аналітичної компетентності як за кожним із компонентів, так і цілісно. Прикінцеві результати формувального етапу експериментального дослідження достатньо підтверджуються якісним, кількісним і статистичним аналізами. Не підлягає сумніву встановлена автором динаміка сформованості досліджуваної компетентності та розроблених методів проєктного навчання, що підсилено застосуванням нетипового для педагогічних досліджень методу SWOT-аналізу.

Відзначаємо й ґрунтовні додатки, що поглиблюють й увиразнюють уявлення про якість виконаної роботи.

Загалом, структура роботи є логічною й адекватно відображає траєкторію руку теоретико-експериментального дослідження. Основний зміст дисертації свідчить про широку наукову ерудицію В.В. Бабкіна, його практичну готовність і здатність до системного охоплення різновекторних аспектів досліджуваного феномену, креативність професійного мислення.

Поряд з усіма безсумнівними перевагами рецензованої дисертації вважаємо за необхідне зробити такі зауваження й надати рекомендації:

1. У дисертації зі спеціальності 015 Професійна освіта під час обґрунтування актуальності обраного напрямку варто навести й проаналізувати чинну нормативну правову базу.

2. Опис практичного значення роботи, а також наочна презентація структурно-функціональної моделі значно виграли б, якщо були б доповнені й конкретизовані за допомогою специфічних для системи професійної підготовки та проектної діяльності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук підходів, методів, форм і видів навчання.

3. Віддаючи належне детальній розробці змісту інформаційно-аналітичної компетентності доцільно було б розтлумачити зв'язок та взаємозумовленість між її окремими компонентами і надалі, під час опису формувального експерименту акцентувати на механізмах формування як окремих компонентів, так і досліджуваної компетентності загалом.

4. На нашу думку, наведення в основному тексті дисертацій таблиць та інших відомостей, які ілюструють розрахунки статистичних показників, є недоцільним (табл. 1.7 – 1.10, табл. 2.5-2.13). Їх варто розмістити в додатках, або вказати програмний засіб, який був використаний з цією метою.

5. Варто було б більше зацентувати на зв'язок у системі визначених педагогічних умов формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук, конкретизувати в описі формувального експерименту на механізмах їх запровадження, а під час аналізу результатів контрольного етапу експерименту зазначити як саме кожна умова та їх система впливала на рівень сформованості інформаційно-аналітичної компетентності та її компонентів.

Однак, зазначені зауваження не є концептуальними, мають рекомендаційний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок. Дисертаційна робота В.В. Бабкіна «Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук засобами проєктних методів навчання» за актуальністю, новизною теоретичних результатів, високим рівнем проведених досліджень відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023) та пп. 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій раді на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Рецензент:

професор кафедри інноваційних технологій
з педагогіки, психології та соціальної роботи
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»
доктор педагогічних наук, професор

